

Läkemedelsbibel med tentakler mot webben

LÄKEMEDELSBOKEN 2011–2012

1269 sidor

Utgivare: Läkemedelsverket

Förlag: Läkemedelsverket; 2011

ISBN 97891770268025

Läkemedelsboken utkom första gången 1977 och har därmed följt mig genom både studietid och den fortsatta läkar-gärningen. När nu den 18:e utgåvan föreligger kan konstateras att »LB« är en klassiker – och förhoppningsvis följer den mig mina resterande 15 yrkesverk-samma år.

Läkemedelsverket har det formella utgivningsuppdraget, som effektueras via en 11 personer stark utgivningskom-mitté. Denna har engagerat en lång rad författare som skrivit de olika kapitlen. Genom att författarna representerar primärvård, specialistsjukvård och universitetssjukhus nås en bred och djup förankring i den medicinska var-dagen. Dock märks en övervikt av skri-benter från södra och mellersta Sverige, förmodligen ett uttryck för redaktio-nens kontaktnät?

Utformningen följer tidigare uppla-gor och det är därmed enkelt att orien-tera sig. Bokens 22 övergripande kapitel följer ATC-indelningen, vilket ger struktur åt både diagnoser och tillhö-rande läkemedel. Klokt har man valt att inleda med ett särskilt kapitel om akut-medicin, som är föredömligt konkret

och tydligt uppställt. Nya avsnitt rör bland annat läkemedel och barn samt transplantationsfrågeställningar. Den medicinska informationsvolymen ex-panderar ju exponentiellt och redaktio-nen har därför vällovtligt placerat ytter-ligare 22 kapitel i den webbaserade ver-sionen <www.lakemedelsboken.se> för att hålla nere sidantalet. I textupplagan finns sammanfattningar på en sida av varje webbkapitel, som till exempel av-handlar dopning, naturläkemedel, traf-ik och läkemedel, hälsoekonomi och regelverk. LB spänner ändå över 1269 textsidor, vilket ger den ett bibelliknan-de utseende – inte helt omotiverat, må-hända.

För att snabbt finna vad man söker är registret på 50 sidor utmärkt. Till sök-orden kopplas ofta ett flertal underord, som vägleder ytterligare. Ett förslag till nästa upplaga är att införa ett fliksys-tem, som bland annat Fass använde en period, så att varje kapitel kan identi-fieras direkt i högermarginalen.

Layoutmässigt är det svårt att formge verk som LB. Det blir en kompromiss mellan det stora sidantalet, pappers-kvalitet, överskådlighet och att hålla kostnaderna låga. Jag tycker att man har lyckats bra överlag, även om vissa läsare kanske finner utformningen inte bara stram utan även spartansk. En stor fördel är dock en konsekvent layout och mycket tydlig indelning med un-

derrubri-ker etcete-ra. Illustrationerna be-

står i huvudsak av tabeller och algoritmdiagram vilka är utmärkta. Dock önskar jag till nästa upplaga gärna flera illustrationer och att vissa sätts med större stil än nu.

Till varje kapitel finns korta referens-listor, antagligen innehållande vad för-fattarna anser som centrala publikatio-ner. Det är ambitiöst, men jag är tvek-sam om värdet står i proportion till de ytterligare sidor detta kräver. Förfat-tarna har givetvis använt och läst avse-värt fler referenser och då det är så lätt att själv, till exempel via PubMed, söka litteratur, känns referenslistorna både för korta och onödiga. Förslagsvis kan även dessa adderas till webbversionen och då göras fylligare, eventuellt också förses med kommentarer.

De målgrupper redaktionen anger kan sammanfattas med alla läkare, därtill farmaceuter och annan sjuk-vårdspersonal samt tillhörande stude-randegrupper. Jag kan bara instämma och summera med ett förslag till slo-gan: »LB – på varje läkares skrivbord«.

Birger Pålsson

docent, adj universitetslektor,
Lunds universitet;
överläkare, kirurgiska kliniken,
Helsingborg

Läkarens guide i cyberrymden

MEDICIN PÅ WEBBEN

En internetguide för svensk sjukvård

159 sidor

Författare: Fredrik Settergren

Förlag: Studentlitteratur; 2011

ISBN 978-91-44-07027-8

En bok om Internet kan te sig som en paradox men denna guide fungerar som ett bra komplement till den dator som många av oss umgås med i arbetet. Det är en trevlig, humoristisk och lättläst bok. Den vänder sig till sjukvårdsan-ställlda och studerande som söker medi-

cinsk information och har en tydlig all-mänmedicinsk profil. I dag finns knap-pas några IT-illitterata läkare men där-med inte sagt att vi inte kan bli bättre på att använda de resurser som står till buds. Boken innehåller beskrivningar av femtio riktigt bra webbplatser, gen-vägar på tangentbordet, smarta inställ-ningar i webbläsaren, hur man surfar säkert och hur man får ut det mesta av Google och vetenskapliga sökmotorer.

Författaren är distriktsläkare, driver webbplatsen <www.allmanmedicin.se>, och har varit engagerad i Läkare utan

gränser. Han är van vid ett problemba-serat lärande och fortsätter att an-vända detta ar-betsätt på nätet och i sin kliniska vardag.

Det första kapit-let ger handfasta tips om hur man hittar ljudillustration för en aortaste-nos, malariaproylaxbehov i olika delar av Afrika, patientinformation om kolo-skopi, innehållet i olika naturmedici-

Virtuell gynekologi med uterusattrapp

GYNEKOLOGISK UNDERSÖKNING

utbildningsmaterial, inklusive DVD, broschyr och uterusmodell

Produktion: Media Center TVB AB.

Linköpings universitet samt Landstinget i Östergötland

Manus och demonstration: Karin Siwe, överläkare, med dr, Kvinnokliniken, universitetssjukhuset, Linköping

Ett material bestående av en DVD, en broschyr samt en uterusmodell har tagits fram vid kvinnokliniken vid universitetssjukhuset i Linköping. Något liknade finns, så långt vi känner till, inte på svenska och det välkomnas därför. Film och broschyr kompletterar varandra. Broschyren är illustrativ och detaljrik. Uterusattrappen är visserligen fin, men känns mindre viktig.

Det framgår inte vem materialet riktar sig till. Vi förmodar att man tänker sig att det kan användas av många olika kategorier studenter (läkare, barnmorskor) respektive yrkesgrupper, men vi upplever att programmet är alltför detaljerat för att användas på studentnivå. Vi tycker dock att det lämpar sig väl för ST-läkare på gyn i början av sin tjänstgöring, men även till randande distriktsläkare på gyn. För att det skulle bli *helt* perfekt på ST-nivå skulle vi ha önskat lite mer gynekologiskt ultraljud.

Filmen är uppdelad i 2 avsnitt, där del 1 (29 minuter) inleds med ett samtal med patienten, följt av en gynekologisk undersökning stegvis och i detalj. Vi ser ett föredömligt bemötande gentemot patienten!

När undersökningen tar vid övergår patienten till att agera en opersonlig

Undervisningsmaterial – i rätt storlek.

modell. Varför inte prata med patienten även här, och samtidigt förklara för både henne och den som tittar på filmen? Då kunde man stryka första avsnittet av del 2 (25 minuter): »Gynekologisk undersökning i praktiken« där i princip alla moment upprepas från del 1. I del 2 följer sedan avsnitt om kvinnans anatomi, gynekologiskt ultraljud och provtagning.

Inledningsvis i film/broschyr visas noga hur viktigt det är att justera britsen, inklusive huvudända och benstöd, så att patienten ligger bekvämt och att ögonkontakt skapas, men även för den egna arbetsställningen. En bra detalj är föreberedelsen av instrumenten i lådan under patienten. En nackdel är det ovanliga och speciella spekulum som används. Vi skulle ha föredragit en vanligare modell. Vi förvånar oss också över att handskar inte används på båda händerna vid undersökningen. Vi tycker inte det motsvarar dagens krav på hygien.

Ytterligare en synpunkt är att vid inspektion av vulva och vid den vaginala undersökningen nämns inte det känsliga

området runt klitoris och uretra. Tekniken att vidga introitus med två fingrar uppifrån i stället för neråt, riskerar att med nybörjarfingrar onödigt beröra detta område.

Det är bra att stor vikt läggs vid hur mycket information som kan erhållas vid den bimanuella palpationen, inte minst i dag när gynekologiskt ultraljud tenderar att ersätta detta moment. Stillbilderna inklippta till exempel i form av en attrapp av uterus för att visa vad som sker »inuti« vid palpationen är pedagogiska.

Avsnittet om gynekologiskt ultraljud är lite väl översiktligt. För kategorin nya ST-läkare/randande distriktsläkare skulle vi ha önskat lite fler exempel på till exempel olika cystor, tidiga graviditetsavvikelser eller hur man mäter fri vätska i fossa Douglasi.

Avsnittet om provtagningsteknik är pedagogiskt upplagt. Risken är dock att metoder man i dag använder snabbt föråldras. Vid »wet smear« saknar vi illustration av svamphyfer och Trichomonas i mikroskop.

Sammanfattningsvis tycker vi att materialet i stort är bra, pedagogiskt upplagt och kan rekommenderas, speciellt för ST-läkare i början av sin karriär inom den gynekologiska undersökningens teknik.

Charlotta Grunewald

docent, överläkare, kvinnokliniken, Södersjukhuset, Stockholm

Emma Frövenhol

specialistläkare, klinisk amanuens, kvinnokliniken, Södersjukhuset, Stockholm

ner, tips om litteratur för deprimerade patienter, kalkylering av njurfunktion, längden på sjukskrivningen vid tennisarmbåge.

Nästa kapitel handlar om kortkommandon för webbläsare och vanliga program och här hittar jag flera nyttiga tips som säkert kan vara bra för att förhindra musarm. Ett kapitel om att surfa säkert är bra men här är det nog mer hemmaperspektivet än jobbperspektivet som råder. Arbetsplatsanknutna datorer har i dag en hög, ibland för hög, mur mot intrång. Presentationen av olika sökmotorer gav en del nya tips och

även här ska jag prova lathunden för Googles funktioner.

Sedan listas femtio bra webbplatser, många redan kända av vården men författarens presentationer ger en fördjupning och tips om användning. Det finns också kommentarer, och där får även Läkartidningen en känga för att sidan som är finansierad av medlemsavgifter »badar i annonser«. Här finns flera sidor med anatomiatlasm, tolkning av bakteriologiska provsvar och kemiska labbsvar som går utöver det som finns inom mitt landstings intranät. De flesta sidorna är lite bekanta, men man lär sig förstå att de har lite olika profil

och användning för oss i kliniken.

I slutet av boken finns tips om sökningar i Medline och olika MeSH-termer och här faller boken lite utanför sitt syfte. Här är det snarare ett forskarperspektiv som krävs och då är boken lite tunn. Men snart är kanske alla dessa krångliga sökningar i Medline med MeSH-termer passé, för Google Scholar fixar allt på ett intuitivt sätt.

Avslutningen om legala aspekter som ansvar och upphovsrätt är kort men klargörande.

Mikael Hasselgren

medicinsk redaktör, Läkartidningen